

PAVOL BARABÁŠ

PRE ČLOVEKA JE ŠŤASTÍM, keď vie, kam patrí

PAVOL BARABÁŠ, výnimočný režisér a scenárista, na svojich cestách prežil dni a týždne s ľuďmi z neznámych kmeňov v nedostupnej džungli, zvládol výzvy a skúšky živlov na póloch sveta, spúšťal sa do najhlbších priepastí a najtemnejších jaskýň. V jeho filmoch prežívame ten úžasný príbeh našej planéty s ním. Predstavuje v nich aj vzácných Slovákov, esenciu ich umenia a človečenstva. Svoj fascinujúci Dialóg s planétou vedie aj naďalej a pripomína nám, aké nádherné a zároveň krehké bohatstvo máme... a postupne strácame. Slovenke prezradil, čo mu prináša pokoj do života a pocity šťastia.

■ Končí sa zvláštny rok. V marci nepoznaný nepriateľ zmenil všetky naše plány, uzavreli sme sa v obavách do seba, pred priateľmi, strach ochromil naše túžby. Ociti-li ste sa niekedy na svojich cestách

v situácii, keď ste boli vystavený neznámej nebezpečnej hrozbe? Naučili vás životné skúsenosti reagovať bez paniky a strachu, s rozvahou?

Naša civilizácia nás naučila sa báť.

O zdraví, majetok, blízkych. Len si spočítajte, koľko poistiek platíte. Ovládať možno toho, kto sa bojí. Samozrejme, človek má najväčšie obavy z neznáma. Urobiť ten prvý krok chce odvahu. Keď odchádzam na ex-

pedíciu, vzdávam sa všetkého. Môj svet sa zmestí do batoha na chrbte. Ale čo je najdôležitejšie, pocítite akýsi druh slobody. Na expedíciách býva človek často úplne sám. V polárnych oblastiach nestretnete aj mesiac nikoho. V pralesoch si musíme takisto zvyknúť na prostredie, ktoré na prvý pohľad nemusí byť prívetivé. Každý deň riešime množstvo rébusov, ktoré sa vynárajú pri ceste. A potom prídete do bodu, keď si uvedomíte, že ten život je ďaleko jednoduchší a pokojnejší ako tu doma pod tlakom modernej doby.

■ V minulosti zmizli významné civilizácie, ktoré mali vyspelú kultúru a obdivuhodné poznatky o vesmíre a jeho zákonoch, a dodnes nevieme prečo. Mohlo to byť aj preto, že sa nedokázali spoločne postaviť silnému neznámemu a nepoznanému nepriateľovi, akým nemuselo byť silné vojsko, ale nejaká pandémia?

Tragické sú dejiny po objavovaní Ameriky. Odhaduje sa, že tu žilo okolo 80 miliónov domorodých obyvateľov – Indiánov, ktorí neboli imúnni ani len voči nádche. Čierne kiahne, ktoré sem zavliekli Európania, ich kosili po desiatkoch. Po conquiste, len o päťdesiat rokov neskôr, ich zostalo iba 10 miliónov. Keď som robil film *Mongolsko v tieni Džingischána*, tak som sa veľmi zaujímal o históriu tohto najväčšieho impéria sveta. Pred jeho vznikom bol svet rozdelený na tisíce drobných územných celkov, kráľovstiev, sultanátov, kniežatstiev. Prejsť nimi naprieč bolo nemožné kvôli prepadnutiam či zabitiu. Džingischánovi vnuci ako prví na svete globalizovali medzinárodný obchod, vytvorili bezpečnú sieť obchodných ciest a prvýkrát v histórii prepojili Áziu s Európou. Film o Mongolsku som ukončil príbehom, ako sa touto sieťou dostala blcha infikovaná morom do hlavného mesta Mongolskej ríše a odtiaľ hviezdicovite do

Slovenskí a poľskí gorali – tradične v kroji, s konopnými lanami – spoločne vystupujú na Gerlach. Samozrejme, aj s goralskou muzikou

Tatranské stretnutia

celého sveta. Len v Európe zomrelo na mor 50 percent všetkého obyvateľstva. Obchodné cesty sa uzavreli, impérium zaniklo. Dnes už sme omnoho viac globálne prepojení. Bolo len otázkou času, kedy sa objaví vírus, ktorý infikuje svet. Našťastie tento nemá až takú mortalitu, akou je napríklad ebola, ktorú sa našťastie podarilo v Afrike izolovať.

■ Mnohí ľudia toto obdobie, ktoré prežívame, nevnímajú ako stratený

Extrémny planéty. Cestou k najvyššej hore Antarktídy Mount Vinson

čas, ale čas zamyslieť sa nad vlastným životom, jeho hodnotami a zmyslom, nad tým, ako sme žili doteraz, čo by bolo dobré zmeniť. Myslíte, že nám táto doba ukázala, čo je v živote naozaj dôležité a dokážeme si to uchovať v sebe, alebo sa znova vrhneme do zbesilého behu životom?

Život je zmena. Človek cíti väčšiu istotu, keď sa nič nemení. Videl som to v pralesných ľuďoch, ktorí žili v nemennom prírodnom prostredí tisícročia. Na rozdiel od nás mali všetky otázky ohľadne budúcnosti už zodpovedané. Mladá generácia tu žila presne tak ako ich predkovia. Príchodom západnej civilizácie sa začalo rúcať celé ich videnie sveta a hlavne ich tradície. Mali sa prispôbiť našej kapitalistickej dobe, modernému svetu alebo sa ísť schovať hlbšie do pralesa? Všetci cítime, že sa náš svet každým dňom zrýchľuje. Dokedy naša spoločnosť ustojí toto tempo kolotoča predaja a kúpy? Veľa ľudí sa vďaka pandémie zastavilo a začali rozmyšľať trochu inak nad svojím smerovaním. Veľa si dokonca vydýchlo, keď svet trochu spomalil. Podvedome sa vracajú do prírody, hľadajú prepojenie, odpovede. Cítim to aj na sebe. Nikdy som nebol toľko v slovenských horách ako tento rok.

■ **Nás menej odvážnych cestovateľov vždy uchvacovali vaše cesty za prírodnými kmeňmi, či už to bolo v pralesoch Novej Guiney, v Afrike**

V podzemí venezuelskej stolovej hory Roraima objavili Slováci obrovské priestory

za Pygmejmi, kmeňom Suri, za ľuďmi, ktorí žijú v pralesoch Amazónie. Aké najdôležitejšie poznanie ste si z ich života vzali?

Nezáleží na tom, kde človek žije. Či je to prales, hory alebo veľkomesto. Aby však bol spokojný a šťastný, potrebuje byť súčasťou kmeňa, s ktorým zdieľa materiálny i duchovný svet, ktoré-

mu pomáha a ktorý pomáha jemu. Po našich predkoch sme zdedili sociálne čítanie, ale to, čo sme stratili, je prepojenie s energiami prírody. Prestali sme byť jej súčasťou, vyčleňujeme sa.

■ **Vo vašich filmoch láska a úcta k prírode je tou prapodstatou. V minulosti ste na svojich cestách**

viac pozorovali i objavovali jedinečnosti prírody a život prírodných kmeňov, dnes sú vaše expedície adrenalínovejšie, vydávate sa do súboja s podzemnými živlami, so silou vody na najvyšších vodopádoch sveta.

Divoká voda je úžasný živél. Neberiem kaňoning ako šport, ale možnosť byť súčasťou tej najdivokejšej, neporušenej prírody. Strmé skaly, vodopády, úzke kaňony. Miesta, ktoré sú plné zvláštnej energie, ma priťahujú a neuveriteľne nabíjajú. Kedysi dávno sme si s priateľmi povedali, že zlaníme najkrajšie vodopády na našej planéte. Tak sme sa vývojom dostali až k tým najvyšším. Vznikol film *Salto je kráľ* – o zlaňovaní najvyšších vodopádov sveta. Je to film o priateľstve a hlavne o tom, že si so svojím kmeňom môžete vytýčiť tie najodvážnejšie ciele. Ale súčasne s týmto dokumentom som urobil aj iné filmy – napríklad ten o slovenskom skladateľovi Svetozárovi Stračinovi. Pri jeho hudbe som si uvedomil, že bol vzácnym človekom, ktorý hľadal a zachytával esenciu toho, čo združuje národ a dáva mu pocit spolupatričnosti a jednoty. Paralelne som tvoril aj pätnásťdielny televízny seriál *Dialóg s planétou*. Práve ho vysiela na Dvojke RTVS.

■ **Nakrútili ste možno šesťdesiat filmov z rôznych miest sveta, ocenených na významných festivaloch. Mne sa veľmi páči, že ste nakrútili aj filmy o tatranských nosičoch Sloboda pod nákladom, o legendách slovenského horolezectva Vábenie výšok, napríklad o Juzekovi Psotkovi, ktorého sme ako mladí horolezci považovali za boha, o skutočných himalájistoch, ktorí tímovo zdolávali najvyššie hory sveta, a niektorí v nich, žiaľ, aj navždy ostali... Môžu inšpirovať mladú generáciu, ktorú veľmi nezaujímajú, čo bolo pred nimi?**

V januári príde do kín môj nový film *Everest – najťažšia cesta*. Je to spomienka na štyroch priateľov, ktorí sa v roku 1988 vydali preliezť juhozápadnú stenu Mount Everestu. Chris Bonington, vedúci prvej úspešnej expedície, o nej povedal, že je alpským štýlom nepreleziteľná. Slovákom sa to

Mongolsko si dodnes uchovalo neporušenú tvár

Z nakrúcania filmu V tieni Džingischána

podarilo. Bohužiaľ, pri zostupe sa vo víchrici stratili. Medzi víťazstvom a prehrou môže byť tenká čiara. Film je poctou ich húževnatosti, pevnej vôli a víziám, ktoré poháňajú ľudí k prekonávaniu limitov. Dnes je ďaleko jednoduchšie sa do Himalájí dostať. Výstroj je ľahšia a materiály funkčnejšie. Ale otázka je, či si dokážu mladí odtrpieť toľko ako generácie horolezcov pred nimi.

■ **Slovenka priniesla veľa príbehov o ľuďoch, najmä deťoch, ktorí sa akoby zázračne zachránili pri vážnych nehodách. Vy ste sa viac-krát ocitli v hraničných situáciách. Veríte na anjelov strážnych? Vraj vám raz dávno jedna veštkyňa povedala, že sa dožijete vysokého veku. Spoliehate sa tak trochu na pomoc zhora?**

Bez nich ani na krok. To, čo mi po-

máha v živote, je intuícia. Pozrieť sa na svoju cestu zhora. Práve na expedíciách akoby sa mi táto schopnosť viac aktivovala.

■ **Ako vnímate blížiace sa sviatky? Ako čas na stíšenie mysle, príchod čohosi tajomného, radostného?**

Ženy z afrického kmeňa Himba odmietajú všetko z modernej civilizácie

Pre mňa sú Vianoce naozaj stíšším mysle. Takou radostnou meditáciou v kruhu ľudí, ktorých mám rád. Žijem pod Tatrami, prakticky v lese a keď sa k tomu pridajú padajúce vločky snehu, šum vetra, praskanie ohňa a vône z kuchyne, sú to chvíle, ktoré sa zapisujú hlboko do duše.

■ **Zvyknete hovoriť, že hory sú pre vás tým miestom, ktoré vás robí šťastným, kde získavate nadhľad nad svojím životom a spoločnosťou. Nachádzate tam stále tú istotu, upokojenie, potvrdenie svojho životného smerovania?**

Tohto roku bola krásna jeseň v Tatrách. Veľakrát som sedel na nejakom štíte a podo mnou plávali oblaky. Je to čas na utriedovanie myšlienok i uvedomenia si cesty, po ktorej chcem ďalej ísť. Často ma naplňa pocit šťastia, že môžem robiť tú prácu, ktorú robím, že môžem zdieľať svoje myšlienky s ľuďmi, ktorí rozumejú môjmu videniu sveta i dialógu s planétou.

■ **Je možno jedno miesto na svete, ktoré vám prinieslo mimoriadny pokoj do života, absolútny pocit šťastia?**

Aj na tých najkrajších cestách po našej planéte ma to veľmi ťahá na Slovensko. To je ten pevný bod na zeme-guli. V jednom filme som povedal, že je šťastím pre človeka, keď vie, kam patrí. Keď vie, kde je jeho domov.

Pripravila: MIROSLAVA STASZOVÁ
Foto: Pavol Barabáš

Cesta k Pygmějóm viedla cez nebezpečný konžský prales